

כלים לניתוח ולסיכום פסק דין

ניתוח וסיכום פסקי דין הוא חלק חשוב ואינטגרלי בלימודי המשפטים וכן ממקצוע עריכת הדין. לפיכך, קיימת חשיבות רבה לפיתוח מיומנות נכונה. זכרו כי מדובר במיומנות נרכשת הנלמדת מעצם הקריאה והכתיבה.

להלן אופציות וטיפים לניתוח ולסיכום פסקי דין, אך ישנן כמובן גם הרבה אופציות אחרות.

טיפים לסיכום פסק דין

- מומלץ שהסיכום יהיה עד עמוד אחד.
- רצוי לקרוא בפעם הראשונה קריאה רציפה, למרקר ולכתוב הערות צד. לאחר מכן, תוך כדי קריאה שנייה, לסכם את עיקרי הדברים באמצעות סימני המרקור והערות הצד. מומלץ להיעזר בפורמט המוצע לסיכום פסק דין.
- ככל שתרכשו מיומנות קריאה, הבחנה בין עיקר לטפל וסיכום, תוכלו להסתפק בקריאה אחת.
- מומלץ להיעזר בסילבוס הקורס, על מנת למקד את הקריאה בנושא הרלוונטי.
- מומלץ לעבוד בחלון מפוצל או באמצעות שני מסכים.

מונחים כלליים

- **הלכה מנחה**: הלכה שנפסקה בבית משפט תנחה בית משפט של דרגה נמוכה ממנו. למשל, אם ניתן פסק דין בבית המשפט המחוזי, אותו פסק דין ינחה את בית משפט השלום שהוא ערכאה נמוכה יותר, אך לא בית משפט מחוזי אחר.
- **הלכה מחייבת**: הלכה שנפסקה בבית המשפט העליון מחייבת כל בית משפט, למעט בית המשפט העליון.
- **דעת רוב**: הסכמה לתוצאה ולהנמקה של רוב השופטים היושבים בדין.
- **דעת מיעוט**: הדעה החולקת על תוצאת הרוב. שימו לב, יש חשיבות לדעת המיעוט, משום שהיא עשויה להפוך בעתיד להלכה מחייבת.
- **דעת יחיד**: הסכמה עם התוצאה של הרוב, אך לא עם דרך ההנמקה.
- **צריך עיון**: שאלה משפטית שאין צורך לענות עליה או להכריע בה על מנת לפסוק בהליך.
- **אוביטר (אמרת אגב)**: אוביטר הוא הערה הקשורה לנושא, שאינה נדרשת לצורך ההנמקה המשפטית ואינה מהווה הלכה מחייבת. שימו לב, יש חשיבות לאמרת אוביטר, משום שהיא עשויה להפוך בעתיד להלכה מחייבת.
- **מסגרת נורמטיבית**: אוסף הנורמות והכללים המשפטיים שחלים במקרה הקונקרטי (חוקים, תקנות, צווים, פסקי דין, אמנות וכו').
- **משפט משווה ודיונים היסטוריים**: עשויים להיות רלוונטיים כאשר בית המשפט "מאותת" כי יש לאמץ הסדר משפטי מסוים.
- **דעות מלומדים (חוקרים למיניהם)**: כאשר מאומצת הצעת מלומד על-ידי בית המשפט, היא עשויה להיות חיונית להבנת ההלכה.

שלב ראשון – מיון פסק הדין

- יש להבין את ההקשר של פסק הדין (תחת איזה נושא נלמד). ניתן להיעזר בסילבוס הקורס לצורך כך.
- דעו כי אותו פסק דין יכול להיות רלוונטי לנושאים ולקורסים שונים.

שלב שני – עובדות המקרה

- סיכום עובדות המקרה צריך להיות ברור, קצר, תכליתי וממוקד.
- נסכם את העובדות הרלוונטיות להכרעה בפסק הדין. כלומר, עובדות המסייעות להבין את סיפור המקרה, ההכרעה וההלכה.

שלב שלישי – טענות הצדדים

- ניתן לציין בקצרה את טענות הצדדים (בעלי הדין), ככל שהן רלוונטיות להקשר בו נלמד פסק הדין ומוסיפות תוכן הכרחי לסיכום.
- שימו לב, פעמים רבות לא יהיה צורך באזכור טענות הצדדים כלל, מאחר שאינן רלוונטיות בהכרח למקרים דומים ופעמים רבות טיעונים אלו נשללים על ידי השופטים. עם זאת, טענות הצדדים מסייעות בהבנה והטמעה טובה יותר של הסיכום וכן יכולות לפתח חשיבה יצירתית לכתובת טענות איכותיות בעבודות ובמבחנים.

שלב רביעי - השאלה המשפטית

- נשאל: מהי השאלה המשפטית העומדת להכרעה ("סלע המחלוקת")? על מה השופט מבקש לענות?
- לעיתים השאלה תוגדר במפורש ולעיתים יש לחלצה באופן עצמאי.
- שימו לב, יתכנו מקרים בהם פסק הדין יכול מספר שאלות משפטיות.

שלב חמישי - עמדות השופטים

- מומלץ לסכם את עמדתו של כל שופט בנפרד.
- נשאל: כיצד הכריעו שופטי הרוב בשאלה המשפטית? כיצד הכריע שופט המיעוט בשאלה המשפטית? האם הייתה דעת יחיד?
- נבין ונסכם את המסגרת הנורמטיבית החלה על המקרה, קרי הדין החל על השאלה המשפטית.
- נבין ונסכם את ההנמקה והתוצאה אליה הגיעו שופטי הרוב, דעת מיעוט ודעת יחיד.
- בסיכום נשים לב למבחנים שהשופט משתמש בהם כדי להחיל את הדין; הלכות קודמות חשובות ואבחון; ההלכה שהתוו שופטי הרוב בפסיקתם.
- שימו לב, כי לעיתים תופנו לפסיקות של שופטים ספציפיים או לפסקאות ספציפיות, ויש להתייחס רק לתוכן זה.

שלב שישי - ההכרעה

- התוצאה הסופית של פסק הדין (קביעת שופטי הרוב).
- נשאל - האם התביעה או העתירה או הערעור נדחה/התקבל.

שלב שביעי - ההלכה/התקדים

- דעת הרוב היא הקובעת את ההלכה המחייבת.
- נכתוב במשפט קצר את החלק המהותי אותו ניקח מפסק הדין, בו נוכל לעשות שימוש וליישמו בעבודות ובמבחנים.